

«ПОРТРЕТ З ОСЕНІ»: ДО 80-РІЧЧЯ ПЕТРА ШКРАБ'ЮКА

*Літа мене все ж наздогнали,
Юрмою за спиною стали,
І я від них вже не втечу.
Боявся я їх ще учора,
Тепер вони мені опора.
Петро Шкраб'юк*

80 років. Багато це чи мало? Мабуть, усе залежить від того, як людина пройшла свій життєвий шлях і що надбала. Як на мене, життя Петра Шкраб'юка насичене та плідне: доктор історичних наук, старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, член Національної спілки письменників України (НСПУ) та Спілки журналістів, активний громадянин, батько двох дітей, дідусь п'яти онучат.

Петро Шкраб'юк народився 2 серпня 1943 р. у давньому покутському селі Пужники тепер Глумацького р-ну Івано-Франківської обл. У півтора роки залишився без батька, та згодом мати, на той час вдова у віці трохи більше 20 років, удруге вийшла заміж, то ж Петро зростав у великій (двоє братів і двоє сестер) дружній родині. Нелегким було його дитинство, що припало на роки Другої світової війни й окупації західноукраїнських земель радянською владою, про що свідчить одна з дитячих мрій: мати свою кімнатку, де можна усамітнитися й читати, читати, читати. І читав він дуже багато, найбільше приваблювала історична тематика, тож інтерес до історії, що згодом стане професійним, сформувався ще в ранні шкільні роки. А ще в дитинстві Петро марив літаками і мріяв стати пілотом, та вже до 5-го класу ця жага дещо охолола. А ось любов до літератури залишився на все життя. Ще у шкільні роки Петро заходився віршувати, у 10-му класі почали виходити його замітки в районній газеті «Ленінський заклик». До закінчення школи він уже мав близько 50 публікацій, і з 7 липня 1960 р. почав працювати спочатку коректором, а потім кореспондентом у тій-таки «районці».

Після ліквідації редакції газети й утворення комітетів районного радіомовлення 19-річного П. Шкраб'юка 1 червня 1962 р. призначили редактором-організатором районного радіомовлення в селищі Отинія Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. Отже, з майбутнім фахом юнак визначився, а тому цілком закономірно, що після служби в армії (1962–1965) 1 вересня 1965 р. став студентом денного відділення факультету журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка (тепер – Львівський національний університет ім. І. Франка). Починаючи з 2-го курсу, він поєднує навчання й роботу: стає архіваріусом, а невдовзі – літпрацівником Львівської

обласної молодіжної газети «Ленінська молодь»; навчаючись на останньому курсі, стає спочатку літературним співробітником університетської газети «За радянську науку» («За советскую науку»), а після навчання, 30 червня 1969 р., – її редактором. Так у житті П. Шкраб'юка з'являється ще одне зацікавлення – наука, із якою він тісно пов'язав свою долю значно пізніше, а поки поєднує журналістську діяльність із педагогічною, адже від 15 вересня 1970 р. стає викладачем кафедри журналістики рідного університету. Такий симбіоз практичної роботи журналістом в обласних газетах, республіканському науково-популярному журналі «Наука і суспільство» і на радіо та викладацької на різних кафедрах університету тривав понад 20 років.

З Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (тоді – Інститут суспільних наук АН УРСР) П. Шкраб'юк пов'язав професійне життя 17 червня 1987 р., коли був прийнятий на посаду молодшого наукового співробітника відділу історії суспільно-політичних рухів. За 36 років роботи в інституті працював спочатку молодшим, а потім науковим і старшим науковим співробітником відділу нової історії України, виконувачем обов'язків завідувача відділу української літератури і його старшим науковим співробітником. Саме в інституті зміг реалізуватися як науковець. Так, 17 червня 1994 р. він захистив кандидатську дисертацію «Михайло Павлик і Радикальна партія», а 21 травня 2008 р. на підставі захисту дисертації «Монаший чин Отців Василіян у суспільно-культурному житті України» йому присвоєно науковий ступінь доктора історичних наук зі спеціальності «Історія України»; 17 січня 2014 р. – вчене звання старшого наукового співробітника з цієї спеціальності.

Наукові зацікавлення П. Шкраб'юка, які знайшли відображення в понад 300 публікаціях, надзвичайно різноманітні: історія національного руху в Україні від другої половини XIX і до початку XX ст., боротьба за відновлення української державності, біографії визначних суспільно-політичних діячів та науковців, історія монашого Чину святого Василя Великого, проблеми духовності й культури.

Крім широкого кола дослідницьких інтересів, особливістю вдачі П. Шкраб'юка є залюбленість у життя та світ довкола. І, здається, сама доля допомагала пізнавати цей світ, а водночас і себе. Так, строкову службу він проходив в Угорщині; разом зі студентським загоном довелося попрацювати будівельником на Забайкаллі (Читинська обл.), а пізніше випробувати себе в ролі бокораша на Ангарі. І саме така любов сприяла появі книжки «Історії, прожиті тричі», до якої ввійшли не тільки, і не стільки спогади про власне життя, як про родину, колег, відомих діячів культури, розвідки про українських класиків. Останні розкривають не лише долі окремих людей, а й малої Батьківщини автора та всієї України. Ця книжка представляє П. Шкраб'юка як ретельного дослідника, який із надзвичайною точністю і водночас легкістю подає широкий історичний контекст до кожної біографії чи події, витворюючи в такий спосіб літопис епохи. Так, наприклад, нарис «Про края, рід, родину і трішки про себе» – це дослідження історії родини автора з детальним екскурсом у географію та історію не лише с. Пужники, а й Покуття загалом від початку XII ст. і до сучасності, з розлогими довідками зі світової історії, особливо часів Другої світової війни, етнографічними ремарками, етимологічними та діалектологічними коментарями, принагідними поетичними вставками. Так перед читачем постає панорамна картина великої епохи. До того ж книжка читається на одному диханні, адже розкриває ще одну грань особистості автора – письменницький талант.

Літературна творчість завжди посідала в житті П. Шкраб'юка чи не центральне місце. Він – автор понад 10 поетичних збірок, 5 книжок нарисів, близько 20 книжок науково-історичної документальної прози. А його таланти заслужено поцінований відзнаками й нагородами: медаллю «Почесна відзнака» НСПУ «За особисті досягнення в літературній творчості, за вагомий внесок у відродження духовності та культури українського народу» (2008, 2013, 2018), лауреат премії Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету в Нью-Йорку (2003), лауреат Всеукраїнської літературної премії ім. Ірини Вільде (2013), лауреат Премії ім. Ярослава Дорошенка (2017), лауреат Премії ім. Ірини Калинець у номінації «За наполегливість і мужність у відстоюванні українських позицій та дослідження “білих плям” в історії України» (2018), лауреат Премії ім. Михайла Петренка (2023) та ін.

Ці премії свідчать про ще одну рису П. Шкраб'юка – активну громадянську позицію. Із другої половини 1980-х років він брав посильну участь у національному відродженні: виступав на вічах, на відкриттях пам'ятників і музеїв видатним українцям. Попри вже немолодий вік, був учасником Помаранчевої революції та Революції Гідності. Впродовж 2016 р. Петро Шкраб'юк провів низку науково-просвітницьких виступів про духовні чинники історичного процесу, про національно-визвольний рух України та його продовження в сучасній історії, про митрополита Андрея Шептицького й інших видатних українців і їхній внесок в історію людства перед освітянською спільнотою, учнями й студентами, воїнами та мешканцями Дніпра, Бахмута, Костянтинівки.

Сьогодні П. Шкраб'юк сповнений творчих і наукових планів, продовжує активну громадську, наукову, а головне, літературну працю – значить його місія на Землі ще триває...

Наталія ФІЛОНЕНКО

*старший науковий співробітник відділу української літератури
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*